

درخواست انجام طرح پژوهشی (RFP)

عنوان طرح پژوهشی پیشنهادی:

ارزیابی میزان انطباق شرایط کاری کارمندان دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی با استانداردهای ارگونومی و ارائه راهکارهای بهبود شرایط

بیان مساله و مشکل:

با گسترش فناوری‌های نوین و تغییر ساختار مشاغل، ماهیت کار اداری به‌طور چشمگیری دگرگون شده است. امروزه کارکنان ادارات بخش قابل توجهی از زمان کاری خود را در وضعیت نشسته، در پشت میز و در تعامل با تجهیزات رایانه‌ای سپری می‌کنند. پژوهش‌های متعدد نشان داده‌اند که اگر طراحی محیط کار با اصول ارگونومی منطبق نباشد، می‌تواند منجر به بروز اختلالات اسکلتی-عضلانی، کاهش بهره‌وری نیروی انسانی و افزایش هزینه‌های مستقیم و غیرمستقیم سازمانی شود. (Punnett & Wegman, 2004; Bernard, 1997) مطالعات داخلی نیز موید آن است که در بسیاری از دستگاه‌های اجرایی ایران، طراحی تجهیزات و محیط کار اغلب متناسب با ویژگی‌های آنتروپومتریک کاربران نبوده و آموزش کافی در زمینه وضعیت‌های بدنی صحیح به کارکنان ارائه نمی‌شود (محمدی و همکاران، ۱۳۹۸؛ سلطانی و همکاران، ۱۳۹۵). در نتیجه، شیوع بالای اختلالات اسکلتی-عضلانی مرتبط با کار (WRMSDs) در میان کارکنان اداری، به‌ویژه در نواحی گردن، شانه و کمر گزارش شده است. (Choobineh et al., 2004) استان آذربایجان شرقی به‌عنوان یکی از قطب‌های اداری و صنعتی شمال غرب کشور، دارای تعداد زیادی از دستگاه‌های اجرایی و نیروهای انسانی شاغل در ادارات دولتی و نیمه‌دولتی است. با وجود اهمیت موضوع، شواهد علمی دقیق و به‌روز در خصوص وضعیت انطباق شرایط کاری این کارکنان با استانداردهای ارگونومی محدود است. این شکاف دانشی، طراحی و اجرای مداخلات ارگونومیک مبتنی بر شواهد را دشوار می‌سازد. از سوی دیگر، رعایت اصول ارگونومی نه تنها به بهبود سلامت جسمی و روانی کارکنان کمک می‌کند، بلکه منجر به افزایش رضایت شغلی، ارتقای بهره‌وری، کاهش غیبت کاری و هزینه‌های درمانی می‌شود. (Hedge, 2004) بنابراین، انجام پژوهشی جامع با هدف ارزیابی میزان انطباق وضعیت محیط کار با استانداردهای ارگونومی و شناسایی ابعاد قابل بهبود، برای تصمیم‌گیری مدیران و سیاست‌گذاران استان ضرورت دارد. بر همین اساس، پژوهش حاضر بر آن است تا با رویکردی توصیفی-تحلیلی، ضمن ارزیابی دقیق شرایط کاری کارمندان دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی، میزان انطباق آن را با استانداردهای معتبر ملی و بین‌المللی ارگونومی مشخص کرده و راهکارهای بهبود را ارائه کند.

ضرورت و اهداف انجام طرح:

در ایران، اغلب ادارات و دستگاه‌های اجرایی از نظر تأمین تجهیزات ارگونومیک و طراحی مناسب محیط کار با چالش‌هایی مواجه هستند که می‌تواند ناشی از محدودیت منابع، نبود آموزش کافی یا بی‌توجهی به ارگونومی در سیاست‌گذاری‌های سازمانی باشد. با توجه به سهم قابل توجه بخش دولتی در اشتغال استان آذربایجان شرقی و اهمیت نیروی انسانی به‌عنوان سرمایه اصلی توسعه، بررسی وضعیت انطباق شرایط کاری با استانداردهای ارگونومی ضروری است. از سوی دیگر، نبود داده‌های بومی‌شده در سطح استان و عدم وجود مطالعات میدانی جامع، مدیران را در طراحی مداخلات مبتنی بر شواهد و اجرای برنامه‌های ارتقای سلامت محیط کار با محدودیت مواجه کرده است. این پژوهش می‌تواند با شناسایی نقاط ضعف و قوت محیط‌های کاری، بستر لازم برای تصمیم‌گیری علمی، تأمین تجهیزات ارگونومیک، بازآموزی نیروی انسانی و بهبود بهره‌وری را فراهم سازد.

هدف کلی:

ارزیابی میزان انطباق شرایط کاری کارمندان دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی با استانداردهای ارگونومی و ارائه راهکارهای بهبود.

اهداف اختصاصی:

(۱) تعیین وضعیت فعلی ارگونومی محیط‌های کاری ادارات منتخب استان آذربایجان شرقی از نظر طراحی تجهیزات (میز، صندلی، رایانه) و شرایط محیطی (نور، دما، صدا).

(۲) مقایسه وضعیت موجود با شاخص‌ها و استانداردهای ملی و بین‌المللی ارگونومی.

(۳) شناسایی عوامل فردی و سازمانی مؤثر بر رعایت یا عدم رعایت اصول ارگونومی در محیط کار.

(۴) ارائه پیشنهادهای کاربردی به مدیران دستگاه‌های اجرایی برای بهبود شرایط کاری و پیشگیری از اختلالات اسکلتی-عضلانی.

(۵) فراهم کردن داده‌های مبنا برای طراحی برنامه‌های آموزشی و سیاست‌های ارتقای سلامت شغلی کارکنان.

جامعه آماری:

جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه کارمندان شاغل در دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی است که با روش‌های علمی اماری مورد گزینش قرار خواهند گرفت. منظور از دستگاه‌های اجرایی، کلیه سازمان‌ها و ادارات دولتی و نیمه‌دولتی است که تحت نظارت استانداری، فرمانداری‌ها و سایر نهادهای اجرایی استان فعالیت می‌کنند.

نمونه آماری:

روش نمونه‌گیری این پژوهش تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم (Stratified Random Sampling) است. در این روش، ابتدا دستگاه‌های اجرایی بر اساس نوع سازمان (استانداری، فرمانداری‌ها، ادارات کل، نهادهای خدماتی و...) به‌عنوان طبقه (Stratum) در نظر گرفته می‌شوند. سپس از هر طبقه، تعداد نمونه‌ها متناسب با حجم کارکنان آن دستگاه به‌طور تصادفی انتخاب می‌شود. این روش کمک می‌کند تا نمایندگی عادلانه‌ای از کارکنان بخش‌های مختلف در نمونه رعایت شود و سوگیری کاهش یابد.

روش پیشنهادی:

این مطالعه یک پژوهش توصیفی-تحلیلی از نوع مقطعی است که در آن وضعیت موجود شرایط کاری کارکنان دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی از نظر انطباق با استانداردهای ارگونومی بررسی می‌شود. داده‌ها با استفاده از ترکیب ابزار پرسشنامه استاندارد ارگونومی، چک‌لیست ارزیابی محیط کار و مشاهدات مستقیم گردآوری خواهد شد. در صورت نیاز، اندازه‌گیری‌های آنتروپومتریک (قد، ارتفاع میز، ارتفاع صندلی و فاصله نمایشگر) نیز انجام می‌شود.

ابزارهای پیشنهادی:

- پرسشنامه اختلالات اسکلتی-عضلانی نوردیک (Nordic Musculoskeletal Questionnaire – NMQ) برای بررسی شیوع ناراحتی‌های بدنی.
- بازبینی ROSA (Rapid Office Strain Assessment) یا RULA (Rapid Upper Limb Assessment) برای ارزیابی وضعیت‌های بدنی.
- پرسشنامه مشخصات دموگرافیک (سن، جنس، سابقه کار، نوع پست).

شرح خدمات (سرفصل اقدامات):

- مطالعه پیشینه: گردآوری اطلاعات علمی روزآمد از منابع ملی و بین‌المللی.
- تدوین ابزار: طراحی یا انتخاب پرسشنامه‌ها و چک‌لیست‌های ارگونومیک معتبر.

- تأیید روایی و پایایی ابزار: از طریق آزمون‌های علمی و تأیید توسط صاحب‌نظران.
- برنامه‌ریزی نمونه‌گیری: تعیین حجم نمونه، هماهنگی با دستگاه‌های اجرایی و دریافت لیست کارکنان.
- جمع‌آوری داده‌ها: اجرای میدانی پرسشنامه‌ها، مشاهده مستقیم محیط کار، ثبت اندازه‌گیری‌های لازم.
- ورود و تحلیل داده‌ها: کدگذاری و تحلیل آماری با نرم‌افزارهای معتبر،
- تفسیر نتایج: مقایسه داده‌های به‌دست‌آمده با استانداردهای ملی و بین‌المللی ارگونومی
- تهیه گزارش نهایی: تدوین گزارش علمی همراه با نمودارها، جداول و ارائه پیشنهادات اصلاحی.
- جلسات ارائه: ارائه نتایج به کمیته پژوهشی و دستگاه‌های ذی‌ربط.

نتایج مورد انتظار:

(۱) شناسایی وضعیت موجود:

تهیه گزارشی جامع از وضعیت فعلی شرایط کاری در دستگاه‌های اجرایی استان آذربایجان شرقی، شامل میزان انطباق ارگونومیک محل کار با استانداردهای ملی و بین‌المللی

(۲) تعیین میزان شیوع اختلالات اسکلتی-عضلانی:

تعیین شیوع ناراحتی‌های بدنی مرتبط با شغل (مانند دردهای گردن، کمر، شانه و اندام فوقانی) در بین کارکنان اداری دستگاه‌های اجرایی استان و مقایسه آن با نتایج مطالعات مشابه ملی و جهانی.

(۳) تحلیل عوامل مؤثر:

شناسایی عوامل محیطی (ارتفاع میز و صندلی، وضعیت تجهیزات، طراحی ایستگاه کاری)، سازمانی (حجم کار، مدت نشستن) و فردی (سن، سابقه کار) که بیشترین تأثیر را بر بروز مشکلات ارگونومیک دارند.

(۴) طبقه‌بندی دستگاه‌ها بر اساس ریسک ارگونومیک:

ارائه نقشه پراکندگی ریسک ارگونومیکی در سازمانها

(۵)ارایه برنامه عملیاتی برای کاربرست نتایج و یافته های تحقیق با همکاری کارفرما و ناظر طرح